

בית הדין הארצי לעבודה

ע"פ 53735-06-16

המערער

חיים גרינברג

-

המשיבה

מדינת ישראל

לפני: סגן הנשיאה אילן איטה, השופטת סיגל דוידוב-מוטולה, השופט רועי פוליאק

בשם המערער: עו"ד משה כהן
בשם המשיבה: עו"ד אפרת קלט, עו"ד אנט שקורי פליישמן

פסק דין

השופטת סיגל דוידוב-מוטולה

1. לפנינו ערעור על הכרעת דין של בית הדין האזורי בחיפה (סגנית הנשיא איטה קציר, תש"פ 12-12-1674), [פורסם בנבו], במסגרתה הורשע המערער בעבירות שונות מתחום הבטיחות בעבודה: אי גידור לבטח לפי סעיפים 37(2), 37(3) ו-44 לפקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], התש"ל - 1970 (להלן: פקודת הבטיחות בעבודה); ביצוע עבודות תחזוקה ללא ניתוק ממקור אנרגיה חשמלית לפי סעיף 9(א) לתקנות הבטיחות בעבודה (חשמל), התש"ן - 1990; ואי מסירת מידע והדרכה לפי סעיפים 2, 3, 7(א) ו-10(א) ו-10(ב) לתקנות ארגון הפיקוח על העבודה (מסירת מידע והדרכת עובדים), התשנ"ט - 1999. לחלופין, מופנה הערעור כנגד גזר הדין.

עבירה 1

עבירה 2

עבירה 3

מנהל המפעל שהורשע

תאור העובדות והשתלשלות האירוע כפי שהוכחו בבית המשפט האזורי לעבודה (בית המשפט הקודם לערעור).

רקע עובדתי

2. המערער, מר חיים גרינברג, היה בתקופה הרלוונטית מנהלה של פרסקו תעשיות מזון בע"מ (להלן: החברה), שהייתה הבעלים והתופסת של מפעל לייצור מזון ועיבודו בקיבוץ אילון (להלן: המפעל).

העובדת הנפגעת בתאונת עבודה

3. בשנת 2008 הועסקה במפעל גבי ליליה קושניר, ילידת שנת 1990, כפועלת ייצור במשמרות הבוקר וכעובדת ניקיון בשעות הלילה. ביום 4.2.08, כחלק מעבודתה, נדרשה גבי קושניר לנקות את מקפיא 400 במחלקת הבשר. לפני כניסתה הופשר

המקפיא, אך המסוע - אשר הוביל בשר למקפיא וממנו - המשיך לפעול וכך גם גלגלי השיניים. בסביבות השעה 22:00, בזמן שגב' קושניר ניקתה את המסוע באמצעות התזת מים מצינור על גלגלי השיניים, נתפסו מכנסייה בין גלגלי השיניים, ורגלה הימנית נמשכה לבין הגלגלים (להלן: **התאונה**). גב' קושניר חולצה רק בסיוע מכבי האש ופונתה מידית לבית החולים בנהריה. **שם נאלצו הרופאים לקטוע את רגלה הימנית מתחת לברך.**

תאונת העבודה נחקרה על ידי מפקח עבודה ובית המשפט מתבסס על דו"ח החקירה

4. התאונה נחקרה על ידי מר אביב צאלון, מפקח עבודה בכיר במשרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (כשמו דאז). לפי דו"ח חקירת התאונה **מיום 11.1.09** (ת/23), הסיבות לקרות התאונה הן - **המעסיק לא וידא** שההדרכה שניתנה לעובדת הובנה על ידה כראוי וכי היא פועלת לפיה; המגן שכיסה את גלגלי השיניים לא היה במקומו בזמן התרחשות התאונה; המעביד לא דאג להשאיר אחראי משמרת שהיה מוודא שהמקפיא מכובה ומנותק מכל מקור אנרגיה טרם שהעובדת נכנסה לנקותו; לעובדת כנערה אסור היה לעסוק בניקוי ממסרת בתנועה או בניקוי חלק של מכונה שעלול להעמידה בסכנה.

סעיפי החוק הרלוונטיים

5. כתב האישום כלל מספר עבירות מתחום הבטיחות בעבודה, הנוגעות לאי גידורם של גלגלי השיניים של המסוע (בשל הסרת המגן שאמור היה לכסותם); אי ניתוק החשמל מהמקפיא (ובעיקר מהמסוע) טרם כניסת העובדת לנקותו; **ואי מתן הדרכה מתאימה ומידע מתאים לעובדת בכל הנוגע לדרך הנכונה והבטוחה לביצוע עבודות הניקיון במקפיא**. להלן יפורטו סעיפי החוק והתקנות המפרטים את העבירות בהן הואשמו המערער והחברה.

בית המשפט מפרט את סעיפי החוק שהופרו וגרמו לתאונת העבודה

6. **סעיף 37 לפקודת הבטיחות בעבודה** קובע את חובת הגידור, במילים הבאות:

"כל אחד מחלקים אלה יגודר לבטח:

- (1) **במנועים חשמליים, בגנרטורים חשמליים ובממירים סיבוביים - כל חלק שלהם וכל גלגל תנופה המחובר אליהם במישרין;**
- (2) **בכל מניע ראשי, חוץ ממניעים ראשיים כאמור בפסקה (1) - כל חלק נע שלו וכל גלגל תנופה המחובר אליו במישרין, בין שהמניע הראשי או גלגל התנופה נמצאים בבית מכונות ובין אם לאו;**
- (3) **בממסרת - כל חלק שלה;**
- (4) **...**

זולת אם הוא חלק מן האמורים בפסקאות (1), (3), (4), (5) או (7) והוא הוצב או נבנה כך שיש בו אותה מידת בטיחות לכל העובד בחצרים כאילו גודר לבטח".

7. אשר לנושא ההדרכה ציין בית הדין כי בהתאם לעדותה של גב' קושניר כמו גם עדותו של מר קופריאשקין, ההדרכה כיצד לבצע את עבודות הניקיון במקפיא ניתנה להם על ידי עובדים אחרים במחלקה. גם מנהל הייצור, מר קרייף, העיד כי נתן לגב' קושניר הדרכה כללית בלבד (וכן הנחיה כללית לנקות את המסוע באמצעות התזת מים עם צינור), וציין כי ההדרכות בתחנות העבודה הספציפיות ניתנות על ידי מפעיל, היינו עובד באותה תחנה. בית הדין הוסיף כי כיוון שמר קרייף אישר כאמור לעיל כי את עבודות הניקיון של המסועים יש לבצע בזמן שהם עובדים - אישר בכך את גרסתה של גב' קושניר לפיה זו אכן הייתה ההדרכה שניתנה לה טרם ביצוע העבודה במקפיא. כן אישר בדבריו אלה את גרסתה כי לא ניתנה לה הדרכה ספציפית לגבי הסיכונים הכרוכים בעבודת הניקיון במקפיא.

בית המשפט מזכיר ומפרט את התנהלות ממונה הבטיחות במפעל

האם ממונה הבטיחות פעל כנדרש? פעל על פי חובותיו? אחריותו?

8. בית הדין הוסיף כי הממונה על הבטיחות במפעל, מר אריה באום, אמנם העביר הדרכות בטיחות לעובדים חדשים וציין כי הדרכה נוספת ניתנה לכל עובד חדש על ידי מנהלו הישיר, אך אישר במקביל לכך כי מעולם לא היה במקפיאים. בית הדין הסיק מכך כי "לאור העובדה כי מר טננבאום מעולם לא נכנס למקפיאים, לא וידא מהן העבודות המבוצעות שם ואופן ביצוען, הרי שלא היה יכול להיות מודע לסכנות האפשריות בביצוע פעולות הניקיון במקפיאים, ולפיכך בוודאי שלא ניתנו על ידו, ולא יכלו להינתן על ידו, הנחיות והדרכות לעובדי הניקיון, בכתב או בע"פ, באשר לעבודות הניקיון במקפיאים". בית הדין הוסיף כי בכך חטא מר טננבאום לתפקידו, "וזאת בלשון המעטה".

בית המשפט מעביר ביקורת חריפה מאוד על התנהלות ותפקוד ממונה הבטיחות וזאת למרות שממונה הבטיחות לא הועמד לדין בהליך משפטי זה.

9. בית הדין הוסיף כי **ביום 27.8.07** נערכה ביקורת במפעל, ומפקח העבודה מסר למערער דו"ח ביקור בו פורטו מספר רב של ליקויים במתן הדרכות ומידע לעובדים על סיכונים הקיימים בתחנות העבודה בהן הם מועסקים. גם אם דו"ח הביקור לא כלל הערות בנוגע לעבודות הניקיון בכלל ובמקפיא בפרט, אמור היה להזכיר למערער כי עליו לוודא שאכן ניתנים לעובדים הדרכות מפורטות ומידע לגבי הסיכונים להם הם נחשפים. **המערער הסתפק במסירת דו"ח הביקור לממונה הבטיחות, אך אין בכך כדי לגרוע ממחויבותו האישית כמנכ"ל החברה לוודא את ביצוע הדרכות לכל עובד ועובד.** על אחת כמה וכמה, כאשר באולם הייצור ובמקומות נדרשו עובדי הניקיון להיות בסביבתן של מכונות העלולות להיות סכנת פגיעה, ריאותם ושלמות גופם.

מסירת דו"ח ביקור של מפקח עבודה במפעל לידי ממונה הבטיחות – אינה מסירה אחריות ממנהל המפעל

10. בית הדין קבע עוד כי עובדי הניקיון, וגבי קושניר ביניהם, לא רק שלא קיבלו הדרכה מתאימה בכתב או בעל פה באשר לסיכונים הקיימים בעבודתם, אלא ניתנה להם כאמור הנחיה מפורשת לנקות את המסועים במקפיאים במהלך פעילותם, חרף העובדה שהוסרו המגנים מגלגלי השיניים בעת ביצוע עבודות הניקיון. משכך, הוכחו יסודות העבירה. בית הדין לא התייחס באופן ספציפי ליסוד הנפשי הדרוש לצורך הוכחת העבירות על תקנות הפיקוח על העבודה, אך קבע כי המערער לא הוכיח שנקט באמצעים סבירים למניעת התרחשותן. בית הדין הדגיש כי המערער לא וידא, גם לאחר קבלת דו"ח הביקור שכלל הפרות רבות בתחום זה, את מתן ההדרכות. בהתאם, המערער הורשע גם בעבירות על הסעיפים 7, 3, 2 (א) ו-1 (ג) ו-10 (א) ו-1 (ב) לתקנות הפיקוח על העבודה.

11. אמנם יש לראות בכל העבירות הנוגעות לאי מסירת מידע והדרכה כעבירה אחת, אך העבירות של אי גידור לבטח וביצוע עבודות תחזוקה ללא ניתוק ממקור חשמל הן שתי עבירות נפרדות ושונות, כאשר הקנס המירבי על עבירת ההדרכה הוא 14,400 ₪ והקנס המירבי על כל אחת משתי העבירות הנוספות הוא 29,200 ₪. בהתחשב בכל השיקולים, הטיל בית הדין על המערער קנס בסך 45,000 ₪ (לתשלום בשלושה תשלומים), וכן חתימה על התחייבות להימנע מביצוע עבירה בתחום של בטיחות בעבודה, בסך של 60,000 ₪ למשך שנתיים.

טענות הצדדים בערעור

מנהל המפעל (הנאשם) מנסה להאשים את ממונה הבטיחות בתאונת העבודה וכי האחראיות כולה הינה של ממונה הבטיחות

12. המערער טוען כי מינה ממונה על בטיחות בהתאם לתקנות ארגון הפיקוח על העבודה (ממונים על הבטיחות), התשנ"ו - 1996 (להלן: תקנות הממונים), וכי ממונה זה כשל במילוי תפקידו ואחראי באופן ישיר לקרות התאונה. המערער סבור כי הממונה על הבטיחות הוא האחראי הראשי והבלעדי על נושא הבטיחות במפעל, ובהתאם הוטלה עליו בתקנות הממונים רשימת חובות ארוכה וביניהן לאתר מפגעי בטיחות וגיהות ולהודיע עליהם למעסיק; לוודא התקני בטיחות וגיהות נאותים במפעל; להכין תכנית להדרכת עובדים ולוודא את קיומה; וכיו"ב. הוא עצמו כמנהל המפעל יצא ידי חובתו כאשר מינה אדם מקצועי על מנת לקיים את הבטיחות במפעל, וזהו האמצעי הטוב ביותר שיכול היה לנקוט בו.

מנהל המפעל "זורק" את כל האחראיות והאשמה על ממונה הבטיחות

13. המערער טוען עוד כי טענה מקדמית של הגנה מן הצדק שהצדיקה את ביטולו של כתב האישום, בראש ובראשונה מהטעם של אכיפה בררנית ואי הגשת כתב אישום כנגד הממונה על הבטיחות. הטענה המקדמית נדחתה בהחלטת סגנית הנשיא קציר מבלי לשמוע ראיות, ובכך פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי. ההחלטה שגויה גם לגופה שכן קבעה שלא הוכח שההחלטה להגיש את האישום כנגד המערער "נעשתה מתוך שיקולים פסולים", אך המבחן הנכון שיקולים פסולים אלא מבחן הפגיעה בתחושת הצדק וההגינות (ע"פ 4855/02 ישראל נ' בורוביץ, פ"ד נט(6) 776 (2005); סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסחה חדשה] התשמ"ב - 1982; להלן: חוק סדר הדין הפלילי).

שוב מפיל מנהל המפעל (הנאשם) את האחראיות והאשמה על ממונה הבטיחות

המערער סבור שלא הובאה כל הצדקה להגשת כתב האישום נגדו בלבד, ולא כנגד מר טננבאום שהוא האחראי הישיר לתאונה. מעדותו של מר טננבאום עלה כי כלל לא ביקר במתקני הקירור, וככל שהיה מבקר בהם בהתאם לחובתו החוקית יכול היה לתת דעתו על שאלת המיגון ולהמליץ על התקנת מתג הביטחון שמונע את הפעלת המכונות כאשר אינן מגודרות. המערער סבור כי תחושת הצדק וההגינות נפגעת באופן אנוש כאשר ניתן "פרס לאחראי העיקרי", בעוד שהוא עצמו מוענש "בגין מחדלו של האחראי הישיר". הדבר אף מנוגד למטרות ההליך הפלילי, שכן

"ממונים על הבטיחות בעבודה יכול ויזניחו את תפקידם", בעוד שציבור המנהלים יאבד את אמונו במערכת המשפט ככל שייענש למרות שנקט באמצעי הטוב ביותר להגנה על בטיחות העובדים.

לעניין העבירה מכוח סעיף 9 לתקנות הבטיחות בחשמל טוען המערער, כי סעיף 219 לפקודת הבטיחות מטיל אחריות רק על תופש המפעל או בעל המפעל, כאשר הוא עצמו היה רק מנהל המפעל ולכן לא ניתן להטיל עליו אחריות מכוח סעיף זה. לשיטתו, סעיף 222 לפקודת הבטיחות בעבודה - הקובע כאמור לעיל אחריות גם ל"מנהל" ו"פקיד אחראי" - חל לפי לשון הסעיף רק ביחס לעבירות לפי פקודת הבטיחות עצמה, ולא לפי התקנות מכוחה. בכל מקרה, לא מתקיים היסוד העובדתי של העבירה שכן הדרישה היא לניתוק מזרם חשמל במקרה של עבודות תחזוקה במתקני חשמל (ולא כל מכונה המופעלת באמצעות חשמל), והתקנה כלל אינה מתייחסת לעבודות ניקיון של מסוע שמטרתן שמירה על היגיינת מוצרי מזון.

14. אשר לעבירה על תקנות הפיקוח על העבודה טוען המערער, כי מידע על הסיכונים נמסר לגב' קושניר על ידי מר טננבאום (שהוא "בעל מקצוע" לצורך תקנה 3) - הן בכתב (ת/7) והן בעל פה לפי עדותו - כאשר הדגיש כי ההדרכה הייתה מלאה ויסודית ויודא כי המודרכים הבינו אותה. גב' קושניר אף אישרה בכתב כי קיבלה הדרכות וקראה את הוראות הבטיחות. בנוסף ניתן לה מידע על הליכי הניקיון, הן על ידי מר טננבאום והן על ידי מנהל הייצור מר קרייף. בכך מולאו תנאי התקנות ולא נעברה כל עבירה. לכל הפחות, ננקטו על ידו אמצעים סבירים לוודוא נכונות ועדכניות המידע, ומתקיימת לגביו ההגנה הנקובה בסעיף 16 לתקנות.

15. המערער טוען עוד לטעות במצב המשפטי לפי סעיף 34 י"ט לחוק העונשין, שכן רשאי היה ואף חייב לסמוך על ממונה הבטיחות ולכן "הטעות הייתה בלתי נמנעת באורח סביר". לשיטתו, מתקיימים כל תנאי ההגנה כפי שנקבעו בפסיקה (ע"פ 845/02 מדינת ישראל נ' תנובה מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בע"מ, פ"ד סב(3) 307 (2007)). המערער הסתמך על מר טננבאום וסמך כי הוא מיישם את הוראות פקודת הבטיחות במלואה, וככל שמר טננבאום שגה - אין זו אחריותו הפלילית של המערער אשר הסתמך עליו בתום לב.

מנהל המפעל (הנאשם)
מנסה להצדיק את עצמו בכך
שטוען כי הסתמך על ממונה
הבטיחות

16. עוד טוען המערער כי חלה עליו ההגנה הקבועה [בסעיף 22\(ב\) לחוק העונשין](#), ולפיה גם בעבירות של אחריות קפידה - רשאי הנאשם להראות כי "נהג ללא מחשבה פלילית וללא רשלנות ועשה כל שניתן למנוע את העבירה...". המערער מדגיש כי אין חולק שלא ידע שגב' קושניר עובדת אותו לילה בניקיון המקפיא ללא מגנים, והוא אף לא התרשל ועשה את כל הניתן מבחינתו למניעת העבירה, **מעצם הסתמכותו על ממונה הבטיחות**. לחלופין ובנוסף חל גם הסייג של טעות במצב הדברים לפי [סעיף 34"ח לחוק העונשין](#), שכן המערער הניח שקיימים מגנים; שהמגנים יוסרו רק על ידי מי שמוסמך לכך; וכי כאשר המכונות פועלות לא ייגש אליהן איש.

17. המדינה טוענת כי יש לאשר הן את הכרעת הדין והן את גזר הדין של בית הדין האזורי, מטעמים, ומשלא הובאה כל הצדקה להתערבות בהם. אשר לטענת ההגנה מן הצדק טוענת המדינה כי אין חובה בדין לקיים דיון נפרד במסגרתו יובאו ראיות בקשר לטענה מקדמית; כי המערער הוא שעמד ב"ראש הפירמידה" ובהתאם "אחריות העל לנקיטת אמצעי הבטיחות" הייתה מוטלת עליו; **וממילא בית הדין שוכנע לאחר שמיעת העדויות כי מינוי ממונה הבטיחות אינו פוטר את המערער מאחריותו**. אשר לטענה המתבססת על סגירת התיק על ידי פרקליט מחוז חיפה, מבהירה המדינה כי מדובר בשתי רשויות מוסמכות נפרדות, והחלטה של רשות אחת אינה מחייבת את הרשות השנייה. התובעת לא שינתה את החלטת פרקליט מחוז חיפה ולא ביטלה אותה, וסגירת התיק על ידי הפרקליטות אינה שוללת את האפשרות כי תובע אחר יגיש כתב אישום בגין עבירות אחרות המצויות בסמכותו.

18. המדינה מוסיפה כי המערער אחראי לעבירות שיוחסו לו הן כ"תופש המפעל" מכוח [סעיף 219](#) לפקודת הבטיחות - שכן ניהל את המפעל והיה אחראי על כל סדרי העבודה בו - והן כ"מנהל" מכוח [סעיף 222](#) לפקודת הבטיחות, מבלי שהוכיח כי העבירות נעברו שלא בידיעתו וכי נקט אמצעים סבירים למניעתן (נהפוך הוא: למרות שנמסר לו דו"ח ביקור כחצי שנה לפני התאונה ובו למעלה מ- 35 ליקויי בטיחות, לא למד לקח ולא יזם כל שינוי בעניין בטיחות העובדים). המערער הוא אף בגדר "מחזיק" לצורך תקנות הפיקוח על העבודה, המוגדר בתקנות גם כ"מנהל בפועל".

המאשימה בהליך (המדינה), מדגישה כי
האחריות על הבטיחות הינה על : "תופס
המפעל" ולא על ממונה הבטיחות

המדינה מדגישה כי המפקח נמנע במכוון מלייחס לממונה על הבטיחות אחריות פלילית בגין הפרת פקודת הבטיחות ותקנותיה, והותיר אותה על כתפיו של תופס המפעל. הממונה הוא בדרך כלל גורם חיצוני למפעל המבצע את תפקידו במספר מקומות עבודה בו זמנית, ותפקידו ליעץ ולסייע אך הוא אינו נושא באחריות ישירה לעבירות. גם במקרה זה, ממונה הבטיחות היה שכיר של חברה חיצונית והוא נכח במפעל רק יום בשבוע או פעמיים בחודש.

19. המדינה טוענת עוד, לעניין העבירה של אי גידור לבטח, שעצם קרות התאונה מעידה על כך שבעת התרחשותה היו גלגלי השיניים בתנועה ללא מגן. הכבאי שחילץ את גבי קושניר העיד כי לא היה מיגון כלשהו על גלגלי השיניים. המערער בעצמו אישר כי ניתנה הנחיה להסיר את המגנים לפחות אחת לשבוע ואלו פורקו על מנת לבצע ניקיון יסודי של המכונות. גבי קושניר העידה כי קיבלה הנחיות מעובדים ותיקים יותר במפעל לנקות את המכונות בזמן שהן פועלות, ומר קופריאשקין אישר זאת. ממילא, לפי הפסיקה חובת הגידור מחייבת מידת בטיחות המגנה גם על העובד הפזיז והבלתי סביר (דב"ע (ארצי) לג/4-8 **מדינת ישראל - תנובה אקספורט אגודה חקלאית לשיווק תוצרת משקי העובדים העבריים**, [פורסם בנבו] פד"ע ד' 304 (1973); להלן: **עניין תנובה אקספורט**). לאור האמור, הוכח היסוד העובדתי מעבר לכל ספק סביר. משהעבירה היא מסוג אחריות קפידה, קמה חזקה כי התקיים גם היסוד הנפשי והמערער לא סתר אותה.

20. המדינה מוסיפה כי גם יסודות העבירה של "ביצוע עבודות תחזוקה ללא ניתוק ממקור אנרגיה" הוכחו במלואם מעבר לכל ספק סביר. התרחשות התאונה מעידה כשלעצמה שבעת ניקיון המכונה גלגלי השיניים הסתובבו, ושהמסוע לא נותק מחשמל. אין זה נכון כי עבודות הניקיון נועדו לשמירת איכות המזון בלבד, שהרי הצטברות שיירי מזון במכונה תפגע בתקינותה. גם אם העבירה נקבעה בתקנות מכוח פקודת הבטיחות - חל עליה **סעיף 222** לפקודה (כפי שעולה **מהסעיפים 181, 216, 219** לפקודה). המערער מחויב היה לדאוג לשיטות הדרכה בטוחות; למינוי אחראי משמרת שישגיח על כיבוי המכונות בעת ניקיון; ולמנגנון שיבטיח ניתוק

ממתח חשמלי כאשר המגן מוסר. במקום כל אלה, ההנחיות שקיבלה גב' קושניר היו לנקות את המסוע כאשר הוא בפעולה.

יש חובה לבצע הדרכה ספציפית לעובד ולא די בהדרכה כללית

21. לעניין העבירות מכוח תקנות הפיקוח על העבודה, **מדגישה המדינה כי לא די בהדרכה כללית ואף לא בחוברת בטיחות כללית הכוללת אזהרות מפני סיכונים רבים, אלא נדרשת הדרכה ישירה על ידי אדם אחראי בעמדת העבודה הספציפית**, בחדר המקפיא ובתפקיד הניקיון. הדרכה כזו לא נעשתה, וממילא המערער לא וידא שגב' קושניר הבינה את הסיכונים ובקיאה בביצוע ההנחיות. המערער מפנה בקשר לכך לעדותו של מר טננבאום אך מר טננבאום אישר כי מעולם לא היה במקפיא שכן הוא נכח במפעל רק בשעות הבוקר והמקפיאים לא הופשרו בשעות היום. ממילא, הדרכתו של מר טננבאום לא יכולה הייתה להתייחס לדרך ביצוע עבודת הניקיון במקפיא. מנהל הייצור העיד אף הוא כי נתן לגב' קושניר הדרכה כללית בלבד, וכי ההדרכה לגבי אופן ביצוע פעולות הניקיון הייתה ניקוי המסוע בעת פעילותו עם מיס. לא היה כל בעל תפקיד אחר שמונה לצורך ביצוע הדרכה בהתייחס לעבודות הניקיון בכלל ובמקפיא בפרט.

בית המשפט של הערעור (בית הדין הארצי לעבודה), מפרט ומסביר את החלטתו האם לקבל או לדחות את הערעור.

דיון והכרעה

22. לאחר ששקלנו את טענות הצדדים כפי שהובאו לפנינו בכתב ובעל פה ועיינו בכל חומר התיק, הגענו לכלל מסקנה כי יש לדחות את הערעור הן בנוגע להכרעת הדין והן ביחס לגזר הדין. להלן יפורטו נימוקינו לכך.

הטענות המקדמיות

23. טענתו הראשונה של המערער הייתה לחוסר סמכות בהגשת כתב האישום, ולפגיעה בתחושות הצדק וההגינות באופן המצדיק את ביטול כתב האישום על בסיס הגנה

מן הצדק, בהתחשב בסגירת התיק על ידי פרקליט מחוז חיפה. טענה זו נדחתה בהחלטה מקדמית של בית הדין האזורי, ובצדק. עצם העובדה כי המשטרה מצאה לנכון לחקור עבירה הנוגעת לשימוש לא זהיר במכונות מכוח [חוק העונשין](#), **ועצם החלטת פרקליטות המחוז שלא להעמיד את המערער לדין בגין עבירה זו, אינה שוללת את סמכותו של תובע אחר להגיש כתב אישום בגין עבירות אחרות המצויות בתחום סמכותו.**

התובעת החתומה על כתב האישום היא תובעת מכוח [סעיף 12\(א\)\(1\)\(ב\) לחוק סדר הדין הפלילי](#), ובסמכותה לנהל הליכים פליליים בבית הדין לעבודה לגבי החיקוקים המנויים בכתב ההסמכה שלה, שהוגש לתיק בית הדין וכולל בין היתר את [פקודת הבטיחות בעבודה וחוק ארגון הפיקוח על העבודה. סעיף 60 לחוק סדר הדין הפלילי](#) אליו הפנה ב"כ המערער עוסק בחלוקת העבודה בין פרקליטות המדינה ופרקליטות המחוז לבין תובעים משטרתיים המתמנים לפי [סעיף 12\(א\)\(2\) לחוק זה](#), וממילא אינו רלוונטי לענייננו (כפי שנקבע במפורש [בסעיף 60\(ט\) לחוק סדר הדין הפלילי](#)). פרקליט המחוז בחן את חומר הראיות מכוח [סעיף 60\(ב\) לחוק סדר הדין הפלילי](#) היינו בנוגע לעבירה על [סעיף 388\(ב\)\(4\) לחוק העונשין](#) (המנויה בחלק א' לתוספת הראשונה א' לחוק סדר הדין הפלילי), ולא בהקשר של פקודת הבטיחות והתקנות מכוחה. ממילא, התובעת בהחלטתה להגיש כתב אישום לא שינתה את החלטתו ולא ביטלה אותה. גם מבחינה מהותית לא ראינו כל קושי בהחלטה; נהפוך הוא - היא מוצדקת וראויה לצורך אכיפתן של הוראות הדין העוסקות בבטיחות בעבודה. אשר לטענה כי כתב האישום מפרט גם את עובדת פציעתה של גב' קושניר ובכך הסוואה לעבירה מכוח [חוק העונשין](#) המצויה בתחום סמכותו של פרקליט המחוז - לא מצאנו בה כל ממש. פציעתה של גב' קושניר אמנם אינה חלק מהעובדות המרכיבות את העבירות מושא כתב האישום שהוגש אך היא חלק חשוב בסיפור המעשה, ולא מצאנו פגם בהכללתה כחלק מהתשתית העובדתית המפרטת את נסיבות המקרה.

24. טענה מקדמית נוספת של המערער נוגעת ל"אכיפה בררנית", המצדיקה לשיטתו את ביטול כתב האישום מחמת הגנה מן הצדק בהתחשב בכך ש"האשם העיקרי" לשיטת המערער - ממונה הבטיחות - לא הועמד לדין. המדינה הסבירה במענה לכך כי האחריות לפי פקודת הבטיחות והתקנות מכוחה מוטלת בראש ובראשונה על "תופש המפעל", ולא על ממונה הבטיחות. עוד פירטה כי ממונה הבטיחות

אמור להדריך ולייעץ, אך אינו מחליף את אחריותו האישית והישירה של "תופש המפעל".

ממונה הבטיחות אמור להדריך ולייעץ ואינו מחליף אחריות "תופס המפעל" לבטיחות

בית המשפט מדגיש כי השתכנע שאי הגשת כתב אישום כנגד ממונה הבטיחות – אינה גורעת מאחריות מנהל המפעל לתאונה והגשת כתב האישום הינה מוצדקת

מבלי צורך לקבוע מסמרות לגבי היקף סמכויותיו של ממונה הבטיחות, שוכנענו כי החלטת המדינה שלא להגיש נגדו כתב אישום בנסיבות המקרה שלפנינו אינה הופכת את הגשת כתב האישום כנגד המערער לאקט שלטוני הפוגע בתחושת הצדק וההגינות. מקובלת עלינו טענת המדינה כי המערער הוא שעמד ב"ראש פירמידת הסמכויות" במפעל, ו"אחריות העל" לנקיטת אמצעי הבטיחות השונים הייתה מוטלת עליו. **גם תקנות הממונים אינן מלמדות ולו ברמז על צמצום כלשהו בהיקף אחריותו של "תופש המפעל" מעצם מינויו של ממונה בטיחות, שנועד לייעץ, לסייע ולקדם את התודעה בענייני הבטיחות השונים. משכך, מוצדק היה להגיש כתב אישום כנגד המערער גם אם הוחלט שלא להגישו נגד גורמים נוספים.**

הרכיבים העובדתיים של העבירות

25. אשר לעבירת ה"גידור לבטח" - המערער לא חלק על כך שגלגלי השיניים, בהם נתפסה רגלה של גב' קושניר, עונים על ההגדרות שבסעיפים-קטנים (2) ו-(3) [לסעיף 37](#) ומכאן שחלה חובה לגדרם. המערער אף לא חלק על כך שחובת הגידור בהתאם [לסעיף 44](#) מחייבת כי ה"גדר" תישאר על כנה "כל עוד החלקים הטעונים גידור... נמצאים בתנועה או בשימוש", ולא ניסה לטעון כי חל הסייג הקבוע [בסעיף 38](#) [לפקודת הבטיחות בעבודה](#) המאפשר לבעלי הסמכה מיוחדת לגשת למכונה בלתי מגודרת בנסיבות מסוימות.

המערער טען כי היסוד העובדתי של העבירה אינו מתקיים שכן תנאי מקדמי להיווצרות חובת הגידור הוא (לגישתו) היות החלק המסוכן בפעולה, בעוד שבמקרה שלפנינו ההנחיות שניתנו לעובדי הניקיון היו לבצע את ניקיון המקפיא רק כאשר המסוע דומם. מעבר לכך שטענה זו יוצאת כנגד קביעה עובדתית מפורשת של בית הדין האזורי (לפיה ההנחיות שניתנו לגב' קושניר היו לנקות את

המסוע כשהוא בתנועה) - לא מצאנו בה כל ממש שהרי אין חולק שביום 4.2.08 בשעה 22:00 היו המסוע וגלגלי השיניים בפעולה ותנועה ללא כל גידור או מגן, ובכך מתקיימים יסודותיה העובדתיים של העבירה.

26. מעבר לצורך נוסף כי לא מצאנו כל הצדקה להתערב בקביעתו העובדתית של בית הדין האזורי לגבי ההנחיות שניתנו לעובדי הניקיון וגבי קושניר ביניהם, קביעה מפורטת ומנומקת המבוססת על התרשמותה הבלתי-אמצעית של הערכאה הדיונית מהעדים הרבים שהעידו בפניה.

המערער אף לא יכול לצאת ידי חובתו בהפניית אצבע מאשימה כלפי התנהגות רשלנית כביכול מצד גבי קושניר (שלא הוכחה כלל ועיקר), שכן כבר נקבע בפסיקה ש"גידור 'בטוח' כדרוש לפי החוק, הוא גידור שיש בו כדי למנוע כל מגע גופני של אדם העובד במפעל עם החלק המסוכן של המכונה. כל גידור המרשה מגע אינו "בטוח" ... החובה היא מוחלטת ואסור להפעיל את המכונה, ללא גידור "בטוח"

כאמור לעיל" (עניין כתון). עוד הודגש, כי "החוק בא להגן על עובדים מכל הסוגים ובכל המצבים - זהירים ובלתי זהירים, ערים ועייפים, מנוסים וטירונים, זקנים, צעירים ונשים, בריאים וחולניים ואף נרפים, מרושלים ופוחזים..." (שם; לחובת "תופש המפעל" לצפות גם התנהגות שיש בה משום רשלנות ואף רשלנות רבתי של עובדיו ראו גם בעניין תנובה אקספורט; דב"ע (ארצי) מד/3-8 מיפרומאל ירושלים בע"מ - מדינת ישראל, [פורסם בנבו] פד"ע יט 339 (1988); להלן: עניין מיפרומאל; ע"א 240/87 קריכלי נ' א.פ.ל בע"מ, פ"ד מג(3) 507 (1989)). איננו מוצאים לפיכך כל הצדקה להתערב בקביעתו של בית הדין האזורי בדבר התקיימות יסודותיה העובדתיים של עבירת ה"גידור לבטוח".

בית המשפט קובע כי מינוי ממונה בטיחות, אינה גורעת מאחריותו של תופש המפעל לבטיחות. מינוי ממונה בטיחות אינו: "שגר ושכח"

27. אשר לנקיטת אמצעים סבירים למניעת העבירה - המערער סבור כי די בכך שמינה ממונה בטיחות על מנת להסיר מעליו אחריות, אך טענה זו נדחית על ידינו מכול וכול. לא די בעצם מינויו של ממונה בטיחות, כ"שגר ושכח", בלא לוודא בפועל באופן סביר כי נשמרים כללי הבטיחות ומתקיימות הוראותיה של

פקודת הבטיחות בעבודה. האחריות החוקית מוטלת (בין היתר ולענייננו) על "תופש המפעל" ומנהלו, והמערער אינו יכול להתנער מאחריות זו על ידי מינוי בעל תפקיד והסתפקות בכך בלא כל צעד נוסף שנועד להבטיח את קיום הוראות הפקודה. יפים לעניין זה הדברים שנפסקו על ידי השופט סלים ג'ובראן בשבתו בבית המשפט המחוזי בחיפה, ולפיהם "המנהל, הוא ולא אחר, הינו האחראי הראשון והאחרון על הבטיחות במפעל שלו ואין הוא יכול להתנער מאחריות רק משום שהוא התייעץ עם אחרים שלא האירו את עיניו, לטענתו, לצורך בגידור המכונה, וזאת גם אם התרשלו מפקחי משרד העבודה והמומחים בעבודתם... אין מעביד יכול להינצל מאחריותו ומחובתו כלפי עובדו בשל מחדלו של אחר" (ע"פ (מחוזי חי') 713/00 מדינת ישראל נ' פנחסי [פורסם בנבו] (7.2.01); לדחיית טענת הסתמכות על ממונה בטיחות ראו גם את ע"פ (מחוזי חי') 2742/01 בלוק הסלע האדום נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (12.1.04)).

יש לוודא מתן הדרכה ספציפית לעובד ולא רק הדרכה כללית.

28. אשר לעבירות על תקנות הפיקוח על העבודה - בית דין, האזורי קבע בקשר לכך ממצאים עובדתיים חד משמעיים, ולפיהם גבי קושניר אמנם קיבלה הדרכות כלליות אך **לא קיבלה כל הדרכה קונקרטיה או מידע לגבי הסיכונים הכרוכים בעבודת הניקיון במקפיא, וכיצד יש לבצעה באופן בטיחותי. החובה החוקית במתן הדרכה אינה מתמצית בחוברת בכתב ובה שורה ארוכה של הנחיות בטיחות כלליות, ולא בכדי דורשות התקנות התייחסות קונקרטית לסיכונים הקיימים "בתחנת העבודה שבה מועסק העובד", וכן דורשות לוודא "שכל עובד הבין את הסיכונים והוא בקיא דיו בנושאי ההדרכה, בהתאם לתפקידו ולסיכונים שלהם הוא חשוף"** (וראו בקשר לכך את עניין מיפרו אל, בו הודגש שלא די בהוראות כלליות, וככל שהעבודה מסוכנת יותר כך נדרשת ההוראות תהיינה מפורטות יותר). בכך הופרו הוראות **הסעיפים 2, 3, 7 ו-1** - ת הפיקוח על העבודה.

לא די במסירת מידע לעובד - יש לוודא שכל עובד הבין את הסיכונים והוא בקיא דיו בנושאי ההדרכה

29. אשר לאחריותו האישית של המערער ביחס לעבירות אלה - תקנות הפיקוח על העבודה לא הותקנו מכוח פקודת הבטיחות אלא מכוח חוק הפיקוח על העבודה. בהתאם, יש בהן קביעה עצמאית לפיה **"העובר על הוראה מהוראות תקנה אלה"** מבצע עבירה פלילית (סעיף 15 לתקנות). האחריות מכוח התקנות מוטלת על

"מחזיק במקום העבודה", המוגדר באופן רחב מאוד כעולה מהציטוט בסעיף 16 לעיל. כיוון שאין מחלוקת שהמערער היה "המנהל בפועל של התאגיד" שבבעלותו מצוי היה המפעל, ואף "המנהל בפועל את מקום העבודה" ו"מי שבהשגחתו או בפיקוחו פועל מקום העבודה" - נראה כי לא יכולה להיות מחלוקת כי הוא בגדר "מחזיק" לצורך תקנות הפיקוח על העבודה, וככזה אחראי אישית להפרת הוראות התקנות. משכך, אין צורך להידרש [לסעיף 36\(ה\)](#) לחוק הפיקוח על העבודה, הקובע הוראה דומה לזו המופיעה [בסעיף 222 לפקודת הבטיחות בעבודה](#).

30. [סוף דבר](#) - נוכח כל האמור לעיל, הערעור על הכרעת הדין ועל גזר הדין נדחה. בהתאם להסכמת הצדדים, פסק דין זה יישלח אליהם על ידי המזכירות.

ניתן היום, ה' תשרי תשע"ט (14 ספטמבר 2018), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

רועי פוליאק,
שופט

סיגל דוידוב-
מוטולה,
שופטת

אילן איטח,
סגן נשיאה, אב"ד